

УДК 159.942+37.035

Неурова А. Б.,

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри морально-психологічного
забезпечення діяльності військ,
Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного
E-mail: neuralla01@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ЗОНІ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

У статті розглядаються особливості оцінювання морально-психологічного стану особового складу з метою забезпечення командирів об'єктивною інформацією щодо рівня сформованості морально-психологічної спроможності особового складу виконувати завдання за призначенням.

Ключові слова: морально-психологічний стан, морально-психологічне забезпечення, рівень готовності, оцінні компоненти морально-психологічного стану, антитерористична операція.

The article deals with the special aspects of evaluation of moral and psychological state of the military personnel in order to provide commanders with objective information related to the level of formation of the moral and psychological ability of the personnel to complete missions as necessary.

Key words: moral and psychological state, moral and psychological support, level of readiness, evaluation components of moral and psychological state, anti-terrorist operation operation.

Постановка проблеми. Трагічні події, які відбуваються на сході України, породжують гострі стресові ситуації, що виходять за рамки звичного людського досвіду і небезпечні для життя, знижують рівень морально-психологічного стану (далі – МПС) військовослужбовців. Актуальним стає питання оцінювання морально-психологічного стану особового складу Збройних Сил України та застосування нових оцінних компонентів, які впливають на МПС: моральна (духовна, національно-патріотична) налаштованість та емоційно-вольова; мотиваційна

готовність; функціональна готовність; фахова здатність; об'єктивні і суб'єктивні чинники [1, с. 2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що питання морально-психологічного забезпечення діяльності військ та вивчення МПС військовослужбовців Збройних Сил України були предметами дослідження таких українських учених: О. В. Бойка, В. І. Осьодла, О. Д. Сафіна, І. І. Приходька, В. В. Стасюка, А. М. Романишина, О. В. Тімченка, В. В. Ягупова та інших. Нами на основі аналізу вищезначених наукових досліджень виявлено, що не повною мірою розкрита проблема оцінювання МПС особового складу в ході ведення бойових дій з метою забезпечення командирів об'єктивною інформацією щодо рівня сформованості морально-психологічної спроможності особового складу виконувати завдання за призначенням.

Виокремлення невирішених раніше частин проблеми. Однак, залишається недостатньо вивченою проблема дослідження морально-психологічного стану та визначення оцінних компонентів, які впливають на морально-психологічний стан військовослужбовців у зоні проведення АТО.

Мета статті. Метою нашої публікації є визначення особливостей оцінювання морально-психологічного стану військовослужбовців у зоні проведення антитерористичної операції з метою забезпечення командирів об'єктивною інформацією щодо рівня сформованості морально-психологічної спроможності особового складу виконувати завдання за призначенням. Основними методами оцінювання МПС особового складу виступали: метод експертної оцінки (експертиза); експрес-опитування.

Виклад основного матеріалу. Питання морально-психологічного забезпечення діяльності особового складу в зоні проведення антитерористичної операції в теперішній ситуації перебуває на одному з пріоритетних напрямків.

Одними з основних завдань морально-психологічного забезпечення підготовки та застосування ЗС України є: оцінка МПС особового складу військ (сил) та прогнозування динаміки його можливих змін; аналіз психологічних умов виконання військами (силами) бойових завдань, прогнозування можливого їх впливу на МПС військ (сил) та поведінку особового складу, визначення його психічної стійкості та психологічної готовності до виконання завдань за призначенням [2, с. 6].

Найнебезпечнішим вважається такий психологічний стан, у якому відбувається нівелювання життєвих цінностей, знецінюється минуле і втрачаються надії на майбутнє, настає духовна та моральна криза.

У військовослужбовців з'являються проблеми в стосунках з близькими, родичами, виникає схильність до агресії та бажання відправити на війну всіх тих, хто «відсидівся» в тилу, щоб інший пережив те, що довелося пережити їм. В життєво небезпечній ситуації перебуває велика група людей, об'єднана спільним видом екстремальної діяльності [4, с. 16].

Щоденна монотонна діяльність військовослужбовців на бойових позиціях, блопостах та у базових таборах впливає на бойову готовність не найкращим чином. Тому командуванням проводяться заходи щодо підтримання та відновлення нормального морально-психологічного стану особового складу, зменшення негативного впливу монотонності під час перебування на місцях несення служби.

Морально-психологічний стан особового складу військових частин (підрозділів) – це ситуаційний стан духовної, моральної, ідеологічної налаштованості, військово-професійної готовності та психологічної здатності військовослужбовців виконувати завдання за призначенням [1, с. 1].

Вивчення МПС особового складу здійснюється як індивідуально (окремого військовослужбовця), так і групи (особового складу підрозділу, військової частини) за визначеними компонентами.

Згідно з розпорядженням Начальника Генерального штабу – Головнокомандувача ЗС України в травні 2017 року, авторами у складі високомобільних груп внутрішньої комунікації проводилось оцінювання морально-психологічного стану військовослужбовців у зоні АТО відповідно до вимог наказу Начальника Генерального штабу – Головнокомандувача ЗС України від 29.04.2017 року № 153 «Про затвердження Інструкції з оцінювання морально-психологічного стану особового складу Збройних Сил України».

Згідно з вимогами вищезазначеного наказу, структура МПС особового складу військових частин (підрозділів) включає такі оцінні компоненти: моральна (духовна, національно-патріотична) налаштованість; емоційно-вольова; мотиваційна готовність; функціональна готовність; фахова здатність; об'єктивні і суб'єктивні чинники, які впливають на МПС особового складу.

Моральна (духовна, національно-патріотична) налаштованість (далі – МН) – спрямованість цінностей, поглядів, уявлень, переконань, норм та оцінок, що регулюють поведінку військовослужбовців, внутрішня налаштованість особового складу військової частини (підрозділу) виконувати завдання за призначенням.

Емоційно-вольова налаштованість (далі – ЕВН) – сукупність емоцій, почуттів, установок, вольових якостей, що регулюють поведінку

військовослужбовців, прагнення особового складу військової частини (підрозділу) виконувати завдання за призначенням.

Мотиваційна готовність (далі – МГ) – сукупність стійких мотиваційних утворень: диспозицій (мотивів), потреб, цілей, інтересів, рівня домагань, прагнень, які актуалізуються в тих або інших умовах (ситуаціях) життєдіяльності, сприяють формуванню відповідних станів психіки військовослужбовців, психології груп і виконують спонукальну та регулятивну функцію їхньої службової (навчальної, навчально-бойової), бойової активності.

Функціональна готовність (далі – ФГ) – інтегроване системне особистісне (колективне) утворення, яке включає знання про об'єкт службової (навчальної, навчально-бойової), бойової діяльності, володіння технологією її здійснення, а також досвід практичного її застосування.

Фахова здатність (далі – ФЗ) – системне інтегральне явище, що включає фахові знання, навички, вміння, важливі професійні якості, досвід, які забезпечують успішне виконання службових (функціональних) обов'язків, позитивне ставлення до цілей, завдань, змісту, методик, технологій, засобів і результатів службової (навчальної, навчально-бойової), бойової діяльності за відповідною військово-обліковою спеціальністю [1, с. 2–4].

Об'єктивні і суб'єктивні чинники (далі – ОСЧ), які впливають на МПС особового складу – сукупність об'єктивних морально-етичних, соціально-політичних, організаційно-управлінських, оперативно-тактичних (бойових), матеріально-технічних, природно-географічних, часових умов і суб'єктивних чинників (тих, що створюються командирами (начальниками), які впливають на МПС та поведінку особового складу під час підготовки та в ході виконання завдань за призначенням [1, с. 4–5].

До вищезазначених об'єктивних і суб'єктивних чинників можуть додаватися інші, які визначаються специфікою і характером виконання завдань за призначенням, а також умовами обстановки.

У зоні проведення антитерористичної операції на території Луганської та Донецької областей проводилося анкетування особового складу основних підрозділів однієї з військових частин, що дозволило визначити ступінь згуртованості військовослужбовців цих підрозділів, довіри до керівництва та до товаришів по службі, оцінити рівень їхньої оцінки власної професійної підготовленості.

На момент оцінювання власну професійну підготовленість до виконання завдань за призначенням відмінною вважали 26 % військовослужбовців танкових рот та 23 % військовослужбовців механізованої

роти, доброю її вважали 50 % та 56 % військовослужбовців відповідно. Незадовільною її вважали менше 3 % опитаних.

Абсолютно впевненими у готовності товаришів до виконання бойових завдань були 26 % особового складу механізованої роти та 12 % військовослужбовців танкових підрозділів, впевненими себе вважали 45 % у танкових підрозділах та 51 % опитаних бійців механізованої роти. Поряд з тим, якщо сумніви у готовності до виконання бойових завдань були у 15 % опитаних військовослужбовців механізованої роти, то серед військовослужбовців танкових підрозділів цей показник складав 31 %. На нашу думку, причиною цього була велика кількість прикомандированих військовослужбовців, що не були фахівцями танкових військ.

Рівень довіри військовослужбовців один до одного відмінним був у 19 % військовослужбовців танкових підрозділів та лише 3 % особового складу механізованої роти, добрим його визначали 45 % військовослужбовців танкових підрозділів та 38 % військовослужбовців механізованої роти. Незадовільним його визначили 7 % військовослужбовців танкових підрозділів та 18 % солдат і сержантів механізованої роти.

Оцінка військовослужбовцями ставлення офіцерського складу до підлеглих мала наступний вигляд: серед військовослужбовців танкових підрозділів ставлення командира батальйону до підлеглих зверхнім вважали 3 % опитаних, байдужим 10 %, «з повагою» – 66 % опитаних. Ставлення командирів танкових рот оцінювалось наступним чином: «з повагою» – 85 %, байдужим і зверхнім його вважали лише 2 % військовослужбовців та 13 % респондентів на це запитання відповіді не дали.

Оцінка аналогічного показника серед військовослужбовців механізованої роти виглядала наступним чином: ставлення командира батальйону як байдуже визначали 26 %, зверхнім його вважали 14 %, решта оцінили його як «з повагою». Діяльність командира роти щодо налагодження дієвої взаємодії з підлеглими та ставлення до вирішення їхніх потреб та запитів 85 % респондентів оцінили позитивно, 3 % – негативно.

Ставлення керівництва батальйону до задоволення побутових потреб, організацію харчування, забезпечення належних умов проживання військовослужбовці танкових підрозділів вважали: відмінною – 2 %, доброю – 45 %, задовільною – 24 %, решта – незадовільною.

Серед військовослужбовців механізованої роти вищезазначений показник оцінений наступним чином: відмінно – 26 %, добре – 38 %, задовільно – 25 %, незадовільним його вважали лише – 3 % опитаних.

Вирішення командуванням батальйону питання інформаційного забезпечення військовослужбовців, своєчасність доведення актуальної інформації відмінним вважали 19 % військовослужбовців танкових підрозділів та 2 % механізованої роти. Добрим та задовільним його вважали близько – 40 % бійців усіх підрозділів, незадовільним – 3 % військовослужбовців танкових рот та 7 % військовослужбовців механізованої роти.

Позитивною була оцінка військовослужбовцями власної психологічної готовності до виконання бойових завдань. Так, 95 % військовослужбовців механізованої роти та 91 % військовослужбовців танкових підрозділів вважали себе психологічно готовими до участі в бойових діях, не готовими себе вважали – 3 % та 9 % військовослужбовців підрозділів батальйону відповідно.

Поряд з тим, серед військовослужбовців танкових рот 33 % опитаних виявляли бажання перевестись для проходження служби до іншої військової частини, серед військовослужбовців механізованої роти цей показник складав 21 %. Об'єктивними причинами, які спонукають до прийняття такого рішення, було бажання брати участь в активних бойових діях, значний термін перебування підрозділу в зоні проведення АТО, наявність прикомандированих військовослужбовців.

Щодо оцінки морально-психологічного стану військовослужбовців, то нами виявлено оцінні компоненти МПС особового складу, котрі визначалися за середнім експертним значенням (середнє значення ознаки або середнє арифметичне). За результатами роботи встановлено: 65 % опитаних мали задовільний рівень МПС (коефіцієнт МПС – 0,7–0,84, критичний рівень МПС особового складу складав 25 % опитаних військовослужбовців (коефіцієнт МПС – 0,5–0,69), незадовільний рівень МПС особового складу був визначений у 10 % опитаних військовослужбовців (коефіцієнт МПС – 0,1–0,49).

Оцінні компоненти МПС особового складу військової частини (підрозділу) можуть вивчатися як комплексно, так і окремо.

За результатами оцінювання визначено, що коефіцієнт МПС складає 0,72, що відповідає «задовільному» рівню сформованості морально-психологічного стану та сприяє виконанню завдань за призначенням.

Задовільний рівень МПС (коефіцієнт МПС – 0,7–0,84) був визначений у 65 % опитаних військовослужбовців. Він характеризується достатнім рівнем мотивації особового складу до виконання службових (функціональних) обов'язків в бойових (екстремальних) умовах, розумінням свого громадського обов'язку, підтримкою рішень військово-політичного керівництва країни та командування Збройних Сил України, разом з тим, недостатньою спроможністю виконувати завдан-

ня за призначенням через недостатній рівень військово-професійної підготовленості.

Крім того, задовільний рівень МПС характеризується достатньою сформованістю і проявом моральних якостей (патріотизм, відданість, доброта, обов'язковість тощо). Частково дотримуються моральні принципи і норми в умовах службової, навчальної (навчально-бойової), бойової діяльності. Цінності (віра, любов, повага, довіра тощо) виражені частково та епізодично впливають на цілі життєдіяльності, служби та засоби їх досягнення.

Позитивні емоції у військовослужбовців (інтерес, радість, довіра, любов, віра, ентузіазм тощо) проявляються, але не домінують. В особового складу переважають нейтральні емоції (байдужість, провина, сором, тривожність тощо).

Почуття відповідальності за прийняті рішення та результат своєї діяльності не виражене. Вольові якості (відповідальність, витримка, наполегливість, рішучість тощо), вміння управляти діями, з яких складається виконання професійних функцій та обов'язків, сформовані достатньо.

Діагностується задовільний рівень мотиваційної, функціональної готовності і фахової здатності особового складу виконувати поставлені завдання. Рівень передачі бойового досвіду звичайний. Підготовленість особового складу виконувати службові (функціональні) обов'язки в бойових (екстремальних) умовах за фахом достатня. Об'єктивні і суб'єктивні чинники, умови служби і діяльності сприяють виконанню завдань за призначенням, але нейтрально впливають на МПС особового складу.

Критичний рівень МПС діагностувався у 25 % військовослужбовців особового складу і складав (коефіцієнт МПС) 0,5–0,69. Показники свідчать про те, що військові не налаштовані на виконання поставлених завдань. Переважає високий рівень тривожності й відсутнє почуття персональної провини за можливу невдачу. Особовий склад недостатньо підготовлений у професійному, тактико-спеціальному відношенні.

Сформованість і прояв моральних якостей (патріотизм, відданість, доброта, обов'язковість тощо) у повсякденній діяльності виявляється тільки в окремих військовослужбовців. Моральні принципи і норми в умовах службової, навчальної (навчально-бойової), бойової діяльності, зазвичай, порушуються. Цінності (віра, любов, повага, довіра тощо) у деяких військовослужбовців сформовані, однак, недостатньо впливають на цілі життєдіяльності, служби та засоби їх досягнення. Ступінь прояву нейтральних емоцій (байдужість, провина, сором, тривожність тощо) незначний, у деяких військовослужбовців переважають негативні емоції (горе, зневага, злість, печаль, страх, паніка тощо).

Почуття відповідальності за прийняті рішення та результат своєї діяльності відмічається тільки в окремих військовослужбовців. Вольові якості (відповідальність, витримка, наполегливість, рішучість тощо), вміння управляти діями, з яких складається виконання професійних функцій та обов'язків, сформовані недостатньо.

Рівень мотиваційної, функціональної готовності – нижче середнього, свідчить про те, що особовий склад не згуртований, невпевнений у своїх співслужбовцях, не довіряє командирам (начальникам). Бойовий досвід передається тільки окремими військовослужбовцями і не системно. Підготовленість виконувати службові (функціональні) обов'язки в бойових (екстремальних) умовах за фахом недостатня, фахова здатність особового складу виконувати завдання за призначенням низька. Об'єктивні і суб'єктивні чинники, умови служби і діяльності не сприяють виконанню завдань за призначенням і в основному негативно впливають на МПС особового складу.

Незадовільний рівень МПС особового складу був визначений у 10 % військовослужбовців (коефіцієнт МПС – 0,1–0,49). Він свідчить про те, що військовослужбовці знаходяться на межі своїх психофізичних можливостей або в стані розпачу. Моральні якості (патріотизм, відданість, доброта, обов'язковість тощо) не сформовані і не виявляються. У військовослужбовців переважають негативні емоції (горе, зневага, злість, печаль, страх, паніка тощо).

Почуття відповідальності за прийняті рішення та результат своєї діяльності відсутнє. Вольові якості (відповідальність, витримка, наполегливість, рішучість тощо), вміння управляти діями, з яких складається виконання професійних функцій та обов'язків, не сформовані.

Рівень мотиваційної, функціональної готовності низький. Особовий склад не згуртований, невпевнений у своїх співслужбовцях, не довіряє військово-політичному керівництву країни, Збройних Сил України і безпосереднім командирам (начальникам). Бойовий досвід не передається. Виконувати службові (функціональні) обов'язки в бойових (екстремальних) умовах за фахом військовослужбовці неспроможні. Об'єктивні і суб'єктивні чинники, умови служби і діяльності негативно впливають на виконання завдань за призначенням і на МПС особового складу.

Висновки. Аналіз результатів оцінювання морально-психологічного стану особового складу у зоні проведення антитерористичної операції засвідчив що МПС військовослужбовців коливається в межах задовільного рівня, що зумовлено:

- недостатнім укомплектуванням підрозділів особовим складом;
- відсутністю фахівців з питань морально-психологічного забезпечення;

– моральним виснаженням особового складу.

Сильними сторонами МПС особового складу є:

– задовільна функціональна готовність та фахова здатність до виконання бойових завдань;

– задовільна мотиваційна готовність до участі у бойових діях.

Слабкими сторонами МПС особового складу є:

– суб'єктивні та об'єктивні чинники: неукомплектованість підрозділів особовим складом, невирішеність питання надання відпусток особовому складу, що прикомандирований до частини, невизначеність з термінами перебування в зоні бойових дій тощо.

Саме ці чинники формують негативні наслідки, такі як фізичне та моральне виснаження особового складу, зниження бойової готовності, зниження МПС, зростання кількості злочинів та розвитку відхильної поведінки на війні, небажання продовжувати контракт.

Отже, дослідження рівня морально-психологічного стану військовослужбовців дозволили надійно, об'єктивно, із забезпеченням максимальної достовірності його оцінити, що дало змогу здійснити кількісно-якісне співставлення, оперативно надати командирам і начальникам пропозиції щодо покращення МПС підлеглого особового складу.

Перспективи подальших досліджень. Перспективними напрямками дослідження поставлених у статті завдань, може бути подальше вдосконалення визначення оцінних компонентів, які впливають на морально-психологічний стан військовослужбовців у зоні проведення АТО.

Список використаних джерел

1. Наказ Начальника Генерального штабу Збройних Сил України № 153 від 29.04.2017 року «Про затвердження Інструкції з оцінювання морально-психологічного стану особового складу Збройних Сил України».
2. Наказ Начальника Генерального штабу Збройних Сил України № 109 від 14.03.2016 року «Про затвердження Тимчасової настанови з морально-психологічного забезпечення підготовки та застосування Збройних Сил України».
3. Морально-психологічне забезпечення у Збройних Силах України: підручник: у 2 ч. – Ч. I / В. М. Вилко, В. М. Грицюк, В. Г. Дикун та ін.; [за заг. ред. В. В. Стасюка]. – К.: НУОУ, 2012. – 464 с.
4. Психологія бою: діяльність командира підрозділу по підтримці морально-психологічного стану особового складу в ході бойових дій: навчально-методичний посібник / А. М. Романишин, О. В. Бойко, Д. В. Богородицький і ін. – Львів: НАСВ, 2015. – 322 с.
5. Стасюк В. В. Психологія локальних воєн і збройних конфліктів: підручник / В. В. Стасюк. – М.: НАОУ, 2006. – 570 с.

References transliterated

1. Nakaz Nachal'nyka General'nogo shtabu Zbrojnyh Syl Ukrainy № 153 vid 29.04.2017 roku «Pro zatverdzhennja Instrukcii' z ocinjuvannja moral'no-psychologich-nogo stanu osobovogo skladu Zbrojnyh Syl Ukrainy».
2. Nakaz Nachal'nyka General'nogo shtabu Zbrojnyh Syl Ukrainy № 109 vid 14.03.2016 roku «Pro zatverdzhennja Tymchasovoi' nastanovy z moral'no-psychologich-nogo zabezpechennja pidgotovky ta zastosuvannja Zbrojnyh Syl Ukrainy».
3. Moral'no-psychologichne zabezpechennja u Zbrojnyh Sylah Ukrainy: pidruchnyk: u 2 ch. – Ch. I / V. M. Vylko, V. M. Grycjuk, V. G. Dykun ta in.; [za zag. red. V. V. Stasjuk]. – K.: NUOU, 2012. – 464 s.
4. Psychologija boju: dijal'nist' komandyr pidrozdilu po pidtrymci moral'no-psychologichnogo stanu osobovogo skladu v hodi bojovyh dij: navchal'no-metodychnyj posibnyk / A. M. Romanyshyn, O. V. Bojko, D. V. Bogorodyc'kyj i in. – L'viv: NASV, 2015. – 322 s.
5. Stasjuk V. V. Psychologija lokal'nyh vojen i zbrojnyh konfliktiv: pidruchnyk / V. V. Stasjuk. – M.: NAOU, 2006. – 570 s.

A b s t r a c t

Neurova A. B.,

PhD (Candidate of Psychological Sciences),
Associate Professor, Department of Moral
and Psychological Support of the Armed
Forces, Hetman Petro Sahaidachnyi
National Army Academy
E-mail: neuralla01@ukr.net

SPECIAL ASPECTS OF MORAL-PSYCHOLOGICAL STATE EVALUATION OF MILITARY SERVICE MEN IN THE ANTI-TERRORIST OPERATION AREA

The article deals with the special aspects of evaluation of moral and psychological state of the military personnel in order to provide commanders with objective information related to the level of formation of the moral and psychological ability of the personnel to complete missions as necessary.

The issue of moral and psychological support of the military personnel in the area of the anti-terrorist operation is one of the priority directions in the present situation.

In the area of the anti-terrorist operation, a questionnaire of the personnel of the main units (armor and mechanized companies) was conducted, which allowed to determine the degree of unit cohesion, trust in their com-

manders and comrades, and to grade the level of their own assessment of their professional efficiency.

According to the results of the research, the estimated components of the moral and psychological state (MPS) of the personnel were determined as following: 65 % of the respondents had a satisfactory MPS level (the MPS coefficient was 0.7–0.84), a critical MPS level was shown by 25 % of the polled military personnel (the MPS coefficient was 0.5–0.69), the unsatisfactory MPS level was determined in 10 % of the military personnel who were surveyed (the MPS coefficient was – 0.1–0.49).

According to the results of the evaluation it was determined that the MPS coefficient is 0.72, which corresponds to the «satisfactory» level of the moral and psychological state formation and contributes to the accomplishment of missions for the purpose. It is characterized by a sufficient level of motivation of the military personnel to perform official (functional) duties in combat (extreme) conditions, understanding of their public duty to support decisions of the military-political leadership of the country and the command of the Armed Forces of Ukraine, but they have lack of ability to complete missions as necessary because of the low level of their military-professional efficiency.

Moral principles and norms are partly adhered during their service, educational (combat- educational) and combat activities. Such moral values as faith, love, respect, trust, etc. are also expressed in part and occasionally affect their life and service purposes and means of achieving them.

Satisfactory level of motivational, functional efficiency and professional ability of the personnel to perform the tasks can be mentioned. The level of combat experience transfer is normal. Preparation of the personnel to perform official (functional) duties in combat (extreme) conditions due to the specialty is sufficient.

Consequently, the study of the level of moral and psychological state of the military personnel allowed to estimate it reliably, objectively and with maximum of certainty which made it possible to carry out quantitative and qualitative comparisons, promptly provide the received results to commanders and authorities for further monitoring and adhering to the proper level.

Отримано – 12 січня 2018

Рецензовано – 17 січня 2018

Прийнято – 25 січня 2018

Received – January 12, 2018

Revision – January 17, 2018

Accepted – January 25, 2018